

Üveges Krisztina

Bullás József papírképei a Neon Galériában

Neon Galéria, Budapest

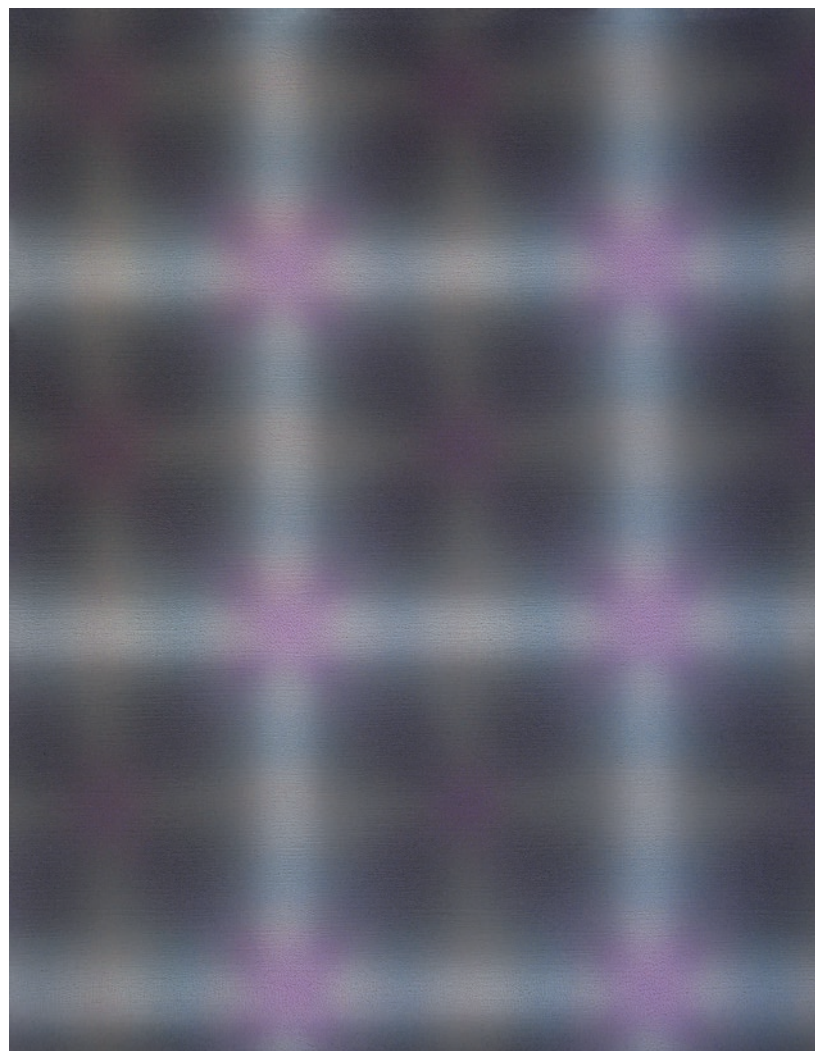
2012. október 5 – október 31.

Bullás művészetfelfogása a festészeti diszciplína folyamatos kutatásában gyökerezik. A korai, az újfestészet jegyében született figuratív munkák után az érdeklődő követhette őt az absztrakció és az ornamentika világába. Aztán jöttek gesztus- és a színdinamikai kísérletek, majd visszatért a rácsmotívumhoz. Életművének korábbi szakaszainak metszetét a Neon Galériás kiállítást pár héttel megelőzően a Stefánia Galériában állította ki, egy Bernát Andrással közös tárlaton.¹

Az elmúlt négy évben Bullás új kísérletbe fogott, optikai jelenségekkel foglalkozik, hogy beavatkozzon a percepció folyamataiba. A vizsgálat kiindulópontjában a rácsmotívum és a szín áll. A kilencvenes évek elején beleásta magát a digitális képalkotásba, majd túl is lépett rajta, de ez most visszaköszön rétegzett szín-

1 Bernát András és Bullás József kiállítása, Stefánia Galéria, 2012. szeptember

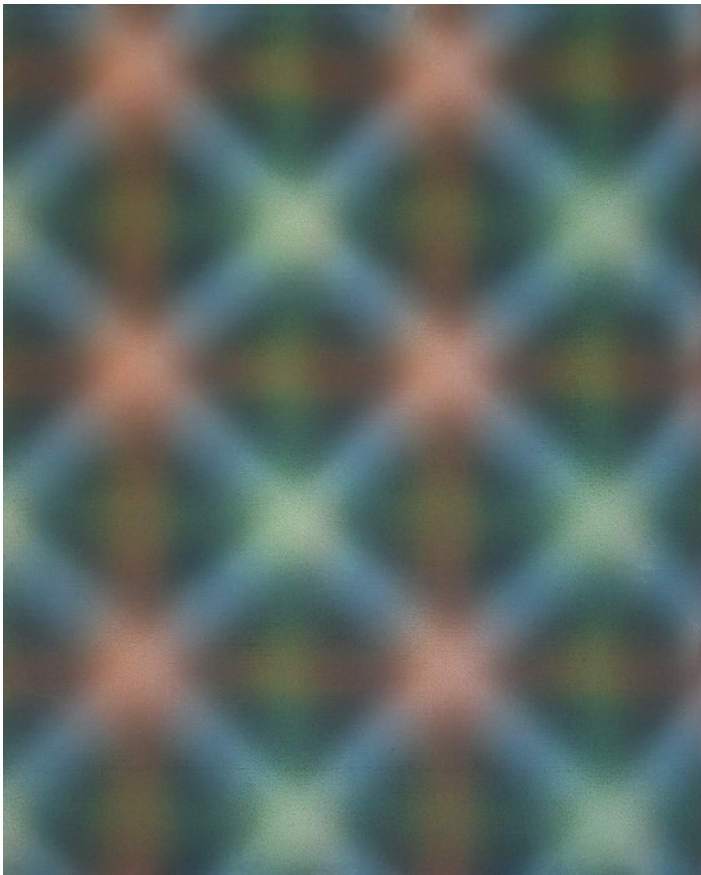
BULLÁS JÓZSEF
110524, olaj, akril, papír, 64 x 50 cm

Ilyen eszközökkel jöttek létre a nagyjából három csoportba sorolható, de egymással kapcsolatba hozható, vagy közös halmaz részeit képező új munkák: architekturális-geometrikus motívumok, szalagmotívumok és kristálymotívumok. Bár ebben a leírásban igyekeztem tárgyyszerűen, racionálisan megfogalmazni a képek készítése módját, a néző ezekben az »absztrakt illuzionista« képekben irracionális elemeket is felfedezhet.² Vizsgáljuk meg most a képek tartalmát: Bernát képei nem drámaiak, inkább illetném őket a „fenséges” jelzővel. Ez kicsit romantikus esztétizálásra utal, ám maguk a kép anyagában megjelenő faktúrák, a fénytörések és a hegyes szögekből pászmaként előre törő, sugárszerű festéknyalábok is erre utalnak. „Hogyan értsük, hogy a fenséges, vagy megelőlegezve a későbbiek, a fenséges tapasztalatának tárgya itt és most van? Vajon ennek az érzésnek a lényege nem abban az ellentétben van-e, hogy valamire célunk, amit nem lehet megmutatni, vagy mint Kant mondja, nem lehet ábrázolni” – írja Lyotard.³ Bernát azonban megkísérti a „lehetetlent”, az ábrázolhatatlant, és pompás színharmóniái, sejtelmesen változó formái képein ezt a fenségességet, ezt a fajta érzelmi megközelítést idézik. Ilyen értelemben van köze Bernát munkáinak a barokk és a romantika már megidézett mestereihez is. Ennél a pontnál feltétlenül meg kell állni. Bernát már hullám-képein, illetve a korábbi, 1995-körüli műveiben is emocionális, érzéki-érzelmi hatásokat vált ki nézőiből. Romantikus lenne tehát ez a fenségessé váló kacérkodás? Szakrális, esetleg ezoterikus emelkedettségű? Mint Bernát fent idézett mondataiból is kitűnik, a festő inkább a szakmai feladatokat, mint a tartalmi, érzelmi elemeket részesíti előnyben. Ennek megfelelően tudatosan nem, de tudat alatt keresi a hatás mögöttes élményét is, hisz akár a korábbi *Hullámok* vagy a mostani *Kristályszerkezetek* mind az emberi kultúra és hitélet toposzaihoz tartoznak. A kristályszerkezetek megjelenítése a „barlang”, a „mélység és magasság”, a „rejtély”, a „keresés és találás”, a „labirintus” fogalmi köreibé helyezik Bernát képeit. Innen nincs messze a misztika és a miszticizmus területe, melyre persze Bernát nem lép, de érzékeny képstruktúrái a nézőt elkalauzolhatják ez irányba is. A racionális és irracionális közti nagyon vékony határt a festő sosem lépi át. Visszatartja a festészet irányából érkező szakmai elkötelezettség, azaz a festői nyelve által kialakított, és a képre, mint magánvalóra irányuló érdeklődése. Ám a Kristályképek-sorozat ilyen értelemben már túllép a festői szándékon és más értelmezési dimenziókat kutat, tán a művész szándékától függetlenül, önálló értelmezési tartományokba vezetve a nézőt.

2 *Tér tanulmányok* – Bernát András kiállítása, <http://galerianeon.blogspot.hu/search?q=bern%C3%A1t>

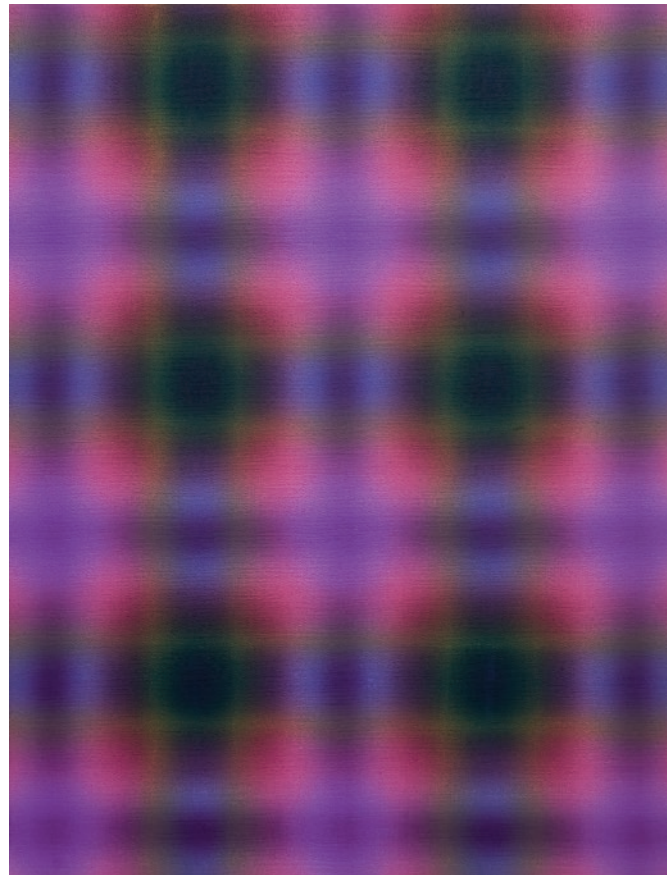
3 Jean-Francois Lyotard: A fenséges és az avantgárd. Fordította Széchenyi Ágnes. In: *Enigma* 1995. 2. sz. 49-61 p.

BULLÁS JÓZSEF
110622, olaj, akril, papír, 64 × 50 cm

rácsaiban. Hengereléses technikájával úgy teszi egymásra a rács-rétegeket, hogy a színdinamika törvényszerűségeit kihasználva mozgásillúziókat, utóképeket hoz létre a néző retináján. A Deák Erika Galériában² már láthatóak voltak e kutatás olaj-vászon verziói. A papíron végrehajtott kísérleteket azonban a Neon Galériában nézhette meg először a nagyközönség, mert – mint Tóth Árpád tulajdonos a megnyitón elmondta – neki nagyon megtetszett frissességük, lendületük, ezért javasolta, hogy állítsák ki őket. Papírképeket régóta készít Bullás, számára ezek gondolatsorok, előtanulmányok a nagyobb kompozíciókhoz, munkamódszerének integráns része az oda-vissza csatolás a nagy volumenű művek és a jegyzetfüzet között. Vászonra emlékeztető papírt használ, ez a kalandozás terepe, előre el nem határozott, közvetlen érzelmi-intuitív folyamatok nyomát rögzíti. A festékek maguk alakítják a képet, a festő, mint Bullás mondja, csak megteremti a lehetőséget. Először felfesti a motívumot, majd rámegegy a felfestékező gumihengerrel, ami olyan hatást kelt, mintha szórópisztollyal fújná a rétegeket. A henger összepasszírozza a pigmentet, így létrejön egy optikai színkeverést és a valós színkeveredés, az íriszezés. Sok kísérleti fázis történik

² H OP GEO, Bullás József kiállítása, Deák Erika Galéria, Budapest, 2011. december 2 – 2012. január 7.

BULLÁS JÓZSEF
120704, olaj, akril, papír, 64 × 50 cm

a papíron, van, ami vázlat szinten marad, van, ami önálló művé alakul, ezeket mutatta be a Neon Galéria.

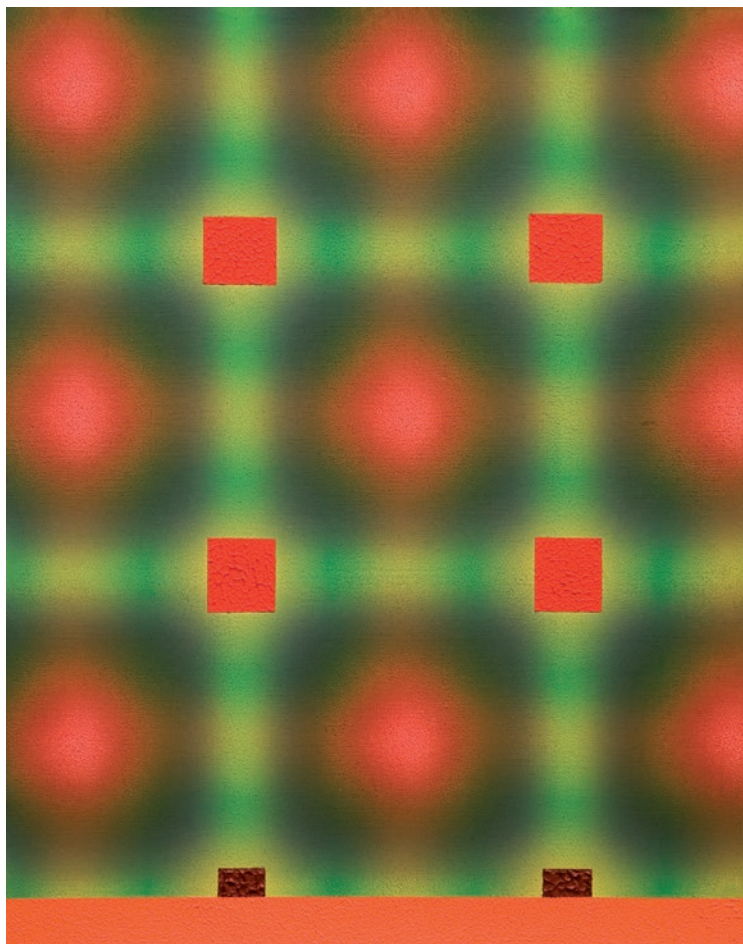
A kiállítás jól szemléltette Bullás kísérletező kedvét: az első ötdarabos sorozat a kiindulópontot mutatta be. A lendületes gesztusok mint Newton-gyűrűk örvénylenek tobzódva a komplementer színkeverés és az interferenciák játékában.

A pszichedelikus féktelenséget a szemközti falon a második ötös sorozat rácsos képei ellensúlyozták. Ez egy fegyelmesebb látványvilág. A színkeverés és a hengereléses technika fókuszátlan látványt hoz létre, a pulzáló rács-rétegek csalóka játékot üznek a néző szemével, úgy tűnik, mintha mozognának egymáshoz képest. A fej megmozdításával újabb síkok és színek tűnnek elő, s e játék tovább mozgatja a nézőt. Bullás egy további trükköt is alkalmaz: a szigorú, geometrikus rács-struktúrát a vászon széleihez képest elcsúsztatva rakja fel, ettől úgy tűnik, mintha maga a kép is oldalazó mozgást végezne.

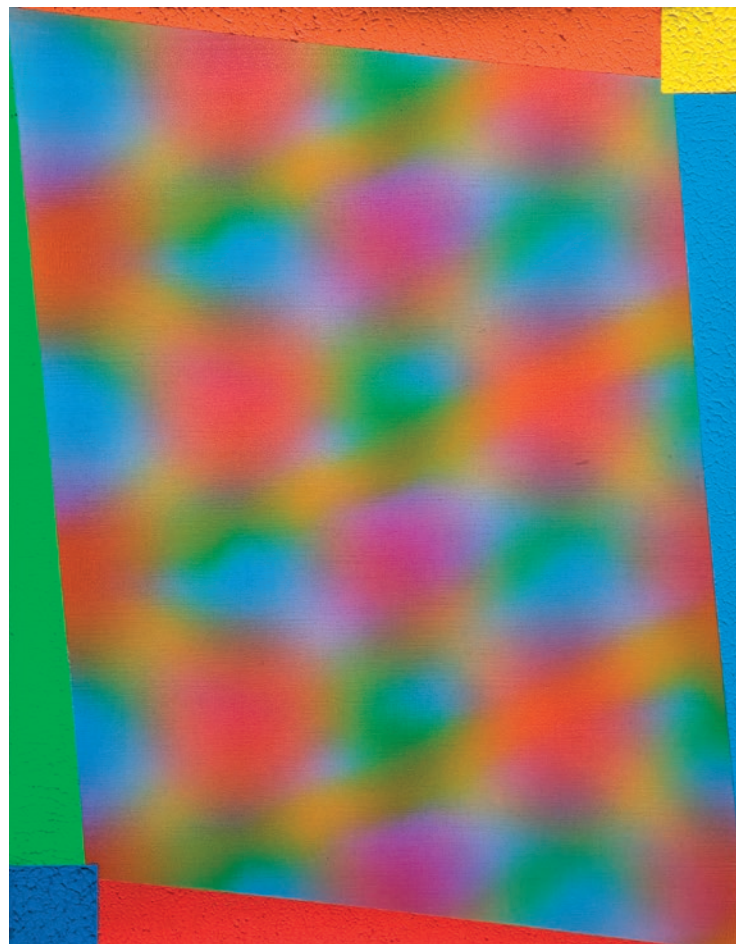
Bullás mint a magyar op art képviselője állított ki Párizsban a Musée en Herbe Vasarely kiállításán³ egy párhuzamos kamara-kiállításon, azonban nem op-art művész. Esetében az optikai eszköztár használata arra való, hogy egy nem tárgyiasult dimenzióra irányítsa nézője figyelmét. Munkásságán végigtekintve jól kirajzolódik az a parabola, ami a figurális, narratív origóból tart a képi elemek felszámolása felé. Hasonló folyamatot ír le Alois Riegl, egy motívum metamorfózisát görög palmettából római akantusszá, és a mór arabeszkkel való összekapcsolódását, mint a természeti megfigyelésen alapuló, hű ábrázolástól való elszakadást a forma saját belső törvényszerűségéből fakadó fejlődésként, miközben a motívum jelentéstartalma szüntelen redukálódik.⁴ Ez az egyik tendencia, ami Bullás műveit jellemzi, a másik irányú a redukált elemek jelentéstartalmának kibővítése. A friss festékekbe való belekint gesztusok sorozatán már jelentkezett az a kontemplatív művészi magatartás, ami megelőzi az akciót, a megismételhetetlen gesztus kivitelezést.

³ József Bullás: *Eblouissement*. Le Musée en Herbe, Párizs, 2012. március 16 – április 9.

⁴ Alois Riegl: *Az ornamentika története*. In: Alois Riegl: *Művészettörténeti tanulmányok*. Szerk. Beke László. Balassi Kiadó. Budapest. 1998. 125-130.o.

BULLÁS JÓZSEF
120920, olaj, akril, papír, 64×50 cm

BULLÁS JÓZSEF
120921, olaj, akril, papír, 64×50 cm

Ennek a mentális folyamatnak látjuk most egy állomását. Hosszan lehetne idézni a példákat az emberiség őstörténetétől kezdve, miként fordult az ember az absztrakcióhoz és a díszítő funkción túlnövő ornamentikához, azzal a céllal, hogy a transzcendens, elmondhatatlan tartományokat érzékeltesse.⁵ Bullás sem szimbólumként értelmezi saját képi elemeit,⁶ azt szeretné, hagyjuk hatni az agyunkba érkező képeket, színeket.

Keserü Ilona így ír saját utóképeiről: „az utókép látványok mozgó, hemzsegő, elúszó, világító, törtéző folyamatok. Mindez kábítóan szép mámorít, de egyben valóság, ami létezik. Nem biztos, hogy megragadható, tárgyiasítható, ábrázolható.”⁷ Bullás képei is így csúsznak ki az értelmezés, a befogadás hálójából. Geometriai szerkezetekből és csillag formájú szín-pásmákból felépülő univerzuma valóban nem a tárgyiasult világra mutat. Az irizáló hatásoktól a kép felett egy fényfátyol lebeg, a megszokott kapcsolatok eltűnnek, a vonalak átlényegülése pulzáló ritmust hoz létre, e ritmus a rétegek váltakozását. Minden eltávolodik egy titokzatos szférába, ez az abszolút csend, a semmi keresése.

De többről is szól Bullás festészete: Johannes Itten a színekről szóló alapvető könyvében arra figyelmeztet, hogy a színek esztétikájának hárm-

tagolásából (érzéki-optikai=impresszív; pszichikai=expresszív; intellektuális-szimbolikus=konstruktív) legalább kettőnek kell együtt teljesülnie, hogy az alkotó elkerülje a vértelen formalizmust vagy a sentimentalizmust.⁸ Bullás nem esik hasonló csapdába. A kiállítás záróakkordjaként négy „belenyúlt” képet rakott ki, ahol az irizáló képeknek keretet festett, vagy más verzióban négyzeteket festett a felületre. A spaklival cuppogtatott formák új térbeli viszonyokat eredményeznek és visszahozzák a festék anyagszerűségét. Ezek az elemek a tudatos befogadásra irányítják a figyelmet, arra készítik a nézőt, hogy a látvány hatása alatt állva se higgyen a szemének, legyen tudatában, hogy képet lát. Így válik láthatóvá műveinek valódi témája: az alkotófolyamat, illetve az alkotó és befogadó közötti folyamat.

⁵ Kernács Gabriella: *Az ornamentikán túl*. In: *Ornamentika és modernizmus*. Ernst Múzeumi Füzetek 2. Ernst Múzeum. Budapest. 2006. 89-92. p.

⁶ Publikálatlan interjú, Bullás Józseffel beszélgetett a szerző. 2012. szeptember 18.

⁷ Ilona Keserü Ilona: *Közelítés, gubanc, áramlás. Oknyomozás Ilona Keserü Ilona munkásságában*. Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum. Szerk. Dr. Baksa-Soós Vera. 2004. Budapest. 64. o.

⁸ Johannes Itten: *A színek művészete*. Göncöl-Saxum. Budapest. 2002. 16-17. o.